

Kutoka kwa Ibn Abbas, Mwenyezi Mungu awawie radhi wote wawili, kutoka kwa Mtume, rehema na amani zimshukie, amesema:

“gaweni mirathi kwa kufuata wajibu kwa wale wanaostahiki, na chochote kinachobakia ni haki ya mwanamume.”⁽¹⁾

Ayah

﴿Mwenyezi Mungu anakuusieni juu ya watoto wenu: Fungu la mwanamume ni kama fungu la wanawake wawili. Na ikiwa wanawake zaidi ya wawili, basi watapata thuluthi mbili za alichokiacha maiti. Lakini ikiwa mtoto mwanamke ni mmoja, basi fungu lake ni nusu. Na wazazi wake wawili, kila mmoja wao apate sudusi ya alichokiacha (yaani moja ya sita), ikiwa Marehemu anaye mtoto. Akiwa hana mtoto, na wazazi wake wawili wakawa ndio warithi wake pekee, basi mama yake atapata thuluthi moja. Na ikiwa Marehemu anao ndugu, basi mama yake atapata sudusi. Haya ni baada ya kutolewa alichu usia au kulipa deni. Baba zenu na watoto wenu, nyinyi hamjui ni nani baina yao aliyekaribia zaidi kwenu kwa manufaa. Hilo ni Sharia iliyotoka kwa Mwenyezi Mungu. Bila ya shaka Mwenyezi Mungu ni Mjuzi na Mwenye hikima.﴾ [An-Nisa: 11].

﴿Na fungu lenu ni nusu walichoacha wake zenu ikiwa hawana mtoto. Wakiwa na mtoto basi fungu lenu ni robo ya walichoacha, baada ya wasia waliyousia au kulipa deni. Na wake zenu watapata robo mlhokiacha, ikiwa hamna mtoto. Mkiwa mna mtoto basi sehemu yao ni thumuni ya mlhokiacha, baada ya wasia mliousia au kulipa deni. Na ikiwa mwanamume au mwanamke anayerithiwa hana mtoto wala wazazi, lakini anaye ndugu mume au ndugu mke, basi kila mmoja katika hawa atapata sudusi. Na wakiwa zaidi kuliko hivyo basi watashirikiana katika thuluthi, baada ya wasia ullo usiwa au kulipa deni, pasipo kuleta dhara. Huu ndio wasia ulio toka kwa Mwenyezi Mungu. Na Mwenyezi Mungu ni Mjuzi na Mpole.﴾ [An-Nisa: 12].

Msimulizi

Ni: Abu Al-Abbas, Abdullah Bin Abbas Bin Abdul-Mutalib, Al-Qurashi, Al-Hashimi Alizaliwa kwenye “Sha’ab Bani Hashim” miaka mitatu kabla ya kuhama, alikuwa ni marabi wa taifa na mfasiri wa Qur’an, binamu yake Mtume wa Mwenyezi Mungu rehema na Amani zimshukie na alikuwa akiitwa: Bahari; kutokana na ujuzi wake; Mtume rehema na Amani zimshukie alimuombea dua kwa kusema: “Ewe Mola Mpe ufahamu wa Dini.”⁽¹⁾ Na ni miongoni mwa maswahaba waliopokea hadithi nyingi sana, alisilimu akiwa mdogo sana, na alishikamana na Mtume Amani iwe juu yake baada ya kufunguliwa mji wa makka na akasimulia kutoka kwake. Alipoteza uwezo wa kuona mwishoni mwa maisha yake, na alifariki huko Taif katika mwaka wa 68 Hijiria.⁽²⁾

Muhtasari

Mtume Amani iwe juu yake anawaamrisha wenye mamlaka ya kugawa mirathi wawape mafungu wamiliki wao kwanza, kisha kinachobakia wapewe ndugu wa marehemu.

1 Imepokewa na Al-Bukhari (143) na lafudhi ni yake, na Muslim (2477).

2 Rejea tafsiri yake katika: “Maarifaat al-Sahaba” cha Abu Naim (3/1699), Aliastieab Fi Maerifat Al’ashabi” Cha Ibn Abd al-Barr (3/933), “Asad al-Ghaba” cha Ibn al- Athiri (3/291).

1 Imepokewa na Al-Bukhari (6732) na Muslim (1615).

Ufahamu

Mwenyezi Mungu Mtukufu amebainisha mwenyewe ugawaji wa Mali na mirathi za wafu, hivyo akajulisha katika kitabu chake masharti na hukumu za kisheria, na Mtume Swalla Allaahu alayhi wa sallam amezibainisha katika Sunnah zake tukufu; Ili watu wasile mali zao kwa dhulma, na wenye nguvu wasiwadhulumu wanyonge.

Katika Hadithi hii, Mtume Rehema na Amani zimshukie, anawaagiza wenye kusimamia ugawaji wa mirathi waanze na wamiliki wa hisa (mafungu) yanayojulikana, na wao ndio wanaostahiki sehemu iliyowekwa katika mali ya marehemu. Kikibakia chochote baada ya wao kuchukua haki zao, iliyobaki ni stahiki ya ndugu wengine wa marehemu. Ni ndugu wa marehemu ambao hawana fungu maalum, lakini wanamiliki urithi wote wakiwa peke yao, na wanachukua mali iliyobaki wakiwa pamoja na ndugu wanaorithi kwa mafungu. Kama vile mtoto wa kiume, kaka wa pande zote mbili, au kaka wa baba, ami na binamu, na kadhalika.

Mafungu yanayojulikana ni sita; Nusu (moja ya mbili), robo (moja ya nne), thumuni (moja ya nane), theluthi (moja ya tatu), sudusu (moja ya sita) na theluthi mbili (mbili ya tatu), hivyo nusu ni fungu la watu watano: binti wa kuzaa, binti wa mwana wa kiume, dada wa pande mbili kwa baba na mama, dada wa pande moja tu ya baba, na mume, na yote hayo ikiwa wako peke yao kutokana na wanaoweza kuwazuia kurithi.

Na robo (moja ya nne): ni fungu la mume akiwepo mrithi anayemzuia, na ni fungu la mke au wake asipokuwepo anayeweza kuwazuia kurithi.

Ama thumuni (moja ya nane): ni fungu la mke au wake akiwepo mrithi anayeweza kuwapunguzia fungu.

Na theluthi mbili (mbili ya tatu) ni fungu la watu wanne: kuanzia mabinti wawili au zaidi, au mabinti wa mtoto wa kiume, au dada wa pande mbili, au wa upande wa baba. Na wote hawa watarithi hivyo ikiwa watakuwa peke yao pasinakuwepo wale ambao wanaweza kuwazuia au kuwapunguzia fungu.

Na moja ya tatu ni fungu la watu aina mbili: Mama kwa kutokuwepo Mtoto, na Mtoto wa mtoto wa kiume, na kutokuwepo ndugu wawili na zaidi kaka na dada, pia hilo ni fungu la watoto wa mama, wawili na kuendelea. Na hii ni thuluthi ya fedha zote. Ama theluthi ya iliyobaki, ni kwa ajili ya mama anapokuwa katika mkusanyiko wa watu wafuatao: mume au mke na wazazi wawili, katika hali hiyo mama atarithi theluthi inayobaki.

Moja ya sita ni fungu la watu aina saba: ni fungu la kila mzazi, pia ni fungu la babu akiwa katika mkusanyiko wa mtoto wa kiume, na mtoto wa mtoto wa kiume, na ni fungu la bibi mmoja na hata wakiwa wengi kwa pamoja, pia ni fungu la mabinti wa mtoto wa kiume anapokutana na binti halisia wa kuzaa, na ni fungu la madada kwa upande wa baba wanapokutana na madada, na fungu la mtoto wa mama, iwe mwanamume au mwanamke.

Mafungu yote haya yamechukuliwa kutoka katika Kitabu cha Mwenyezi Mungu, isipokuwa fungu la mabibi, kwani imechukuliwa kutoka katika Sunnah. Hawa ni watu wa mafungu aliamrisha Mtume Swalla Allaahu alayhi wa sallam kuwagawia fedha hizo pale aliposema: “Pesa zigaweni miongoni mwa watu wenye stahiki ya mafungu”⁽¹⁾, ambayo ndiyo maana ya usemi wake Mwenyezi Mungu mtukufu: “yawekeni mafungu kwa wale ambao ni wajibu kwao”⁽²⁾.

Na ndugu wengine wasiokuwa na mafungu wanadaraja tofauti; Watoto wakiwa daraja la kwanza, mtoto anapewa kipaumbele zaidi kuliko mtoto wa mtoto wa kiume, mtoto wa mtoto anamtangulia mtoto wa mtoto wa mtoto, na kadhalika, kisha baba anakuja nafasi ya pili, kisha makaka na madada wa pande zote mbili. Kisha ndugu wa ubabani. Kisha watoto wa ndugu wa pande mbili, kisha watoto wa ndugu wa ubabani, kisha wajomba wa pande mbili, kisha wajomba wa ubabani, kisha wana wa wajomba wa baba wa pande zote mbili, kisha wana wa ami za baba, na kadhalika.

Ndugu wengine wasiokuwa na mafungu ambao wako karibu zaidi na marehemu huwazuia wenzao wa mbali kinasaba; mafano” Baba harithi kinachobakia wakati mwana yupo, vile vile mwana wa mwana harithi pamoja na uwepo wa mwana, na baba huwazuia kabisa ndugu, kama wajomba, binamu na wengine. Makaka na madada wa pande mbili kwa baba na mama huwazuia ndugu kwa baba na watoto wa kaka na wajomba, ndugu kwa baba huwazuia wana wa ndugu na wajomba, wana wa ndugu wa pande zote mbili huwazuia wana wa ndugu kwa baba na wajomba, wana wa kaka kwa baba huwazuia wajomba na wana wa wajomba, na kadhalika⁽³⁾. Hii ndio maana ya kauli yake Mtume rehman na Amani zimshukie: “Kilichobaki ni kwa mwanamume wa kwanza.” Haimaanishi kwamba yule aliyesawa kwa ukaribu na marehemu amtangulize wa kwanza katika daraja; Kwa mfano, mtoto mkubwa anarithi bila ndugu zake wengine, au mtoto mkubwa arithi kutokana na kazi au masomo, na kadhalika⁽⁴⁾.

1 Imesimuliwa na Muslim (1615).

2 “Al-Mufhim Limaa ‘Ushkil Min Talkhis Muslimin” cha Al-Qurtubi (4/564).

3 “Ufafanuzi wa Al-Nawawi katika kitabu cha sahihi Muslim (11/54).

4 Tazama: “Sharh Sahih Al-Bukhari” cha Ibn Battal (8/347).

Mafunzo

1

Elimu ya sheria na mirathi ni Elimu muhimu inayohitajiwa na Waislamu, na wanafunzi na wanachuoni lazima wazingatie.

2

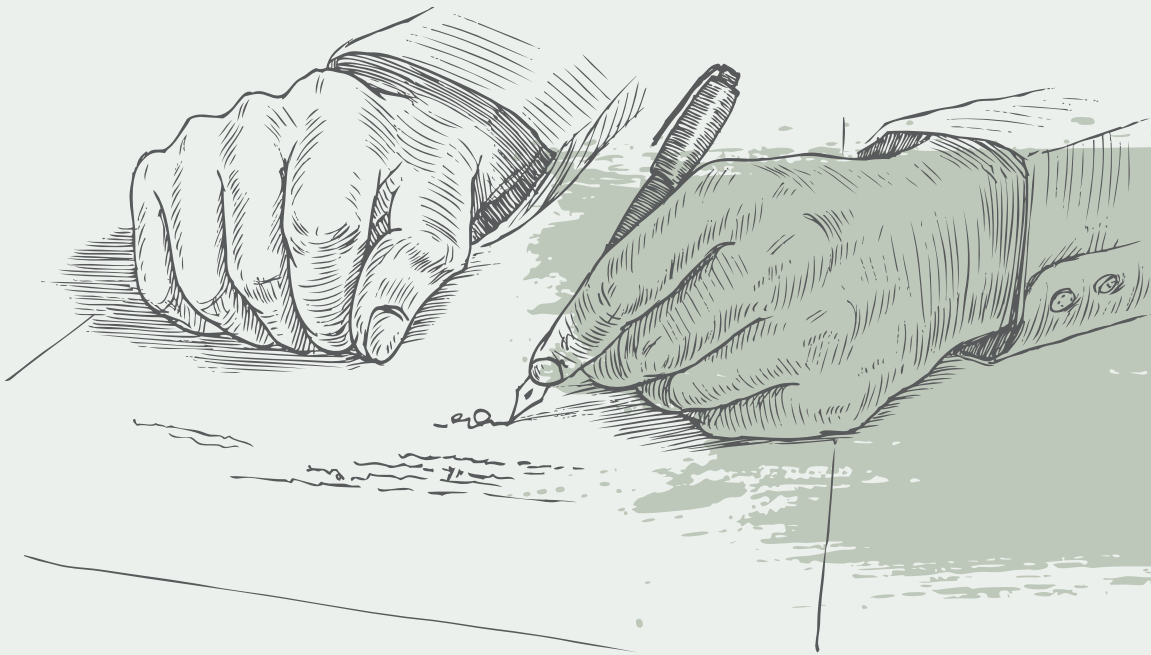
Haijuzu kwa yeyote kuthubutu kugawa mirathi isipokuwa awe ni mjuzi wa masharti ya sheria, na ni mjuzi wa kuhesabu na kugawanya.

3

Sheria ya Mwenyezi Mungu katika urithi lazima ipatikane kwa kuridhika kikamilifu na imani katika hekima ya Mwenyezi Mungu, na hilo ndilo hitaji la imani.

4

Kugawanya mirathi ni sheria iliyotungwa na Mwenyezi Mungu. Haijuzu kwa Muislamu kupinga jambo hilo au kulihurumia, pamoja na kugawanya kitu kwa matakwa yake.

Amesema mshairi:

Tunakusanya pesa zetu kwa ajili ya urithi = Na tunajenga nyumba zetu ili ziwe magofu ya bundi.

Hakuna nyumba ya kuishi mtu baada ya kufa = isipokuwa ile aliyojenga kabla ya kufa

Yeyote aliyejenga vizuri, makao yake yatakuwa mazuri na mwenye kuijenga kwa shari basi jengo lake litakuwa bovu.

